

FEAR FOR FREEDOM

Over artistieke, maatschappelijke en spirituele vrijheid.

'Fear for Freedom', 2022.

“Wat is nu helemaal de staat? Het is een opeenstapeling van alle nulliteiten waaruit hij bestaat. Zouden we hem kunnen personifiëren, dan kwam er een individu of eerder een monstrum te voorschijn, dat in geestelijk en ethisch opzicht ver beneden het niveau van de afzonderlijke mensen waaruit hij is samengesteld, staat. (...) De natuurlijke en enige drager van het leven is het individu”. (C.G.Jung, 1941)

“Zoals de Kerk eens absoluut was in haar streven de theocratie tot realiteit te maken, zo maakt thans de staat absolute aanspraak op uitsluitende totaliteit. De mystiek van de geest wordt niet afgelost door een mystiek van de natuur, of van het *'lumen naturae'* (licht van de natuur) zoals Paracelsus dat noemde, maar door de totale inlijving van het individu in een politieke collectiviteit, de staat genaamd.” (Ibidem)

Wie wil er niet vrij zijn? Spreken van de angst voor vrijheid lijkt volledig in tegenspraak met deze evidente waarheid. De vraag zou dan eerst dienen te zijn: wat is vrijheid, hoe dit begrip te definiëren? Want daarmee begint het probleem. Na ruim tachtig jaar klinken de woorden van Jung nog altijd even actueel, misschien zelfs actueler dan ooit, nu in onze tijd de begrippen “absoluut” en “totaliteit” in de context van overheersing en zelfs vernietiging van het individu daadwerkelijk hun ‘vervolmaking’ lijken te vinden.

Vrijheid lijkt een vanzelfsprekendheid, zó vanzelfsprekend dat de vraag “zijn we eigenlijk wel vrij?” nauwelijks nog gesteld mag worden. Bovendien: wat de een onder vrijheid verstaat – meestal een vrij zijn *van* (bijv. ongemak, overlast, gebrek, levensbedreigende situaties etc) – is beslist iets heel anders dan *vrijheid tot...*, nl. een positief vrijheidsbegrip. Wie heel eerlijk de staat van onze vrijheid opnieuw gaat bevragen, zal al rap moeten toegeven dat duizenden jaren van culturele programmering de *conditio humane* toch in een bepaald keurslijf hebben gedrukt. Zelfs de beschouwing van die *conditio humane* zélf vindt al plaats vanuit geconditioneerde en vaak zeer gekleurde belangen.

Is vrijheid dan een onmogelijkheid? Geenszins, ze is enkel verre van vanzelfsprekend. Zij is wellicht het moeilijkst verkrijgbare goed, zoals de alchemistische parel, de gouden kiem, die ergens wacht om via een broeierig proces in het woelige vat van het leven uit te kristalliseren, waarbij het antwoord op de vraag naar vrijheid niet los staat van het antwoord op de vraag wie wij werkelijk zijn.

Het spirituele antwoord gaat zeer ver – en zonder te willen vooruitlopen op deze zaak – ziet zij zonder meer een goddelijke bestemming weggelegd voor de mens, waarvan wellicht veel nog ‘worm’ is, zoals Nietzsche tot op zekere hoogte juist opmerkte, maar waarbij hij de verkeerde oplossing aandroeg in de vorm van de *Uebermensch* en totaal voorbij ging aan prachtige diep-menselijke eigenschappen als compassie, naastenliefde, opofferingsgezindheid en vrijgevigheid. Als in waarheid veel in de mens nog rups mag heten, dan is daarmee de mogelijkheid van de vlinder tevens een realiteit. Achter begrippen als individuatie, transfiguratie en realisatie – begrippen uit de psychologie, alchemie en spiritualiteit – gaat een enorme belofte van werkelijke vrijheid schuil, die onze huidige opvattingen van vrijheid doet verbleken.

Hoe zit het dan met de angst voor vrijheid? De bekende uitspraak dat de mens vaak ‘t meest angstig is voor z’n eigen licht geeft alvast te denken. Vanwaar anders heeft de staat tegenwoordig bijna een totale aanspraak kunnen verwerven op het doen en laten van het individu? Genoemde citaten van Jung maakten al duidelijk dat er een conflict bestaat tussen individuele belangen om zichzelf in vrijheid te kunnen ont-wikkelen (indivduatie) en de ‘staat’ als modernste vorm van ‘contrat-social’ (Rousseau). In feite is er helemaal geen sprake is van enig contract, want voor een contract is wederzijdse vrijwillige instemming vereist. Geboorte-aangifte bij de burgerlijke stand is echter verplicht, een burgerservice nummer en belasting betalen eveneens. Heeft men ons ooit hiervoor om toestemming gevraagd? Straks komt daar een digitale identiteit overheen, eerst nog met QR-code via de *slimme* telefoon, vervolgens via lichaamseigen implantaat. Allemaal voor onze eigen vrijheid?

'Fear for Freedom', 2022. detail.

Velen zullen deze vraag toch nog altijd instemmend beantwoorden. Vrijheid kent een prijs. In een moderne mondiale samenleving is een goede, geoliede organisatie onontbeerlijk. De volgende vraag is natuurlijk: in welke mate? En tot welke prijs? Hoe komt het eigenlijk dat wij aan de staat zo eenkennig toegewijd zijn geraakt? Want de staat als autoriteit beslist meer dan ooit, in een rap versnellend tempo over zowat alle facetten van ons (privé) leven. Tot hoever laten wij dit proces voortrollen? Tot er helemaal geen individuele vrijheid meer over is? Paradoxaal genoeg wordt de mens uit naam van de vrijheid steeds meer van z'n vrijheid beroofd. Kenmerkend voor de tegenwoordige waanzin is deze *omkering* van alle waarden. Een voorbeeld uit de 'privé sfeer': seks vanaf 14 jaar is in veel gevallen niet langer strafbaar. In sommige Europese landen – anderen zullen rap volgen – wordt momenteel aan 12-jarige kinderen op scholen de keuze voorgelegd of zij voortaan als jongen of als meisje door het leven willen gaan, waarbij zij voortaan zelf mogen *kiezen* voor een eventuele geslachtsverandering (geheel door de staat vergoed). Leest u deze zin in z'n geheel nog eens rustig over. Als u hierbij niet achterover uit uw stoel valt, is de rest van dit artikel niet aan u besteed, hoewel u er feitelijk juist de meeste behoefte aan zult hebben.

Dit artikel wil vooral vanuit een psychologische benadering enkele oorzaken blootleggen waarom het zo slecht gesteld is met onze vrijheid, hoewel het thema zonder historische en vooral spirituele invalshoek veel aan volledigheid moet inboeten. Hoe komt het dat enkele eeuwen terug een (uiterlijk) religieuze context waarheidsbepalend was, terwijl tegenwoordig iets enkel nog aanspraak op waarheid kan maken, als het wetenschappelijk 'bewezen' is? Wanneer de mens echter geen authentieke spiritualiteit meer kan ervaren,

wordt hij, aldus Jung, bevattelijk voor allerlei soorten –ismen, die niets anders zijn dan “gevaarlijke identificaties van de mens met het grotere collectief waarin hij vervolgens ten onder gaat”. Vanuit gebrek aan innerlijke ‘leiding’ van het *zelf*, wat hij samenvatte met de term *individuele proces*, en dus vanuit een diepe, veelal onbewuste onzekerheid wordt de mens zeer gemakkelijk beïnvloedbaar voor welke ‘oplossing’ van buitenaf dan ook.

Is dit niet wat wij overal om ons heen zien gebeuren? En wel in een dergelijke mate, dat het woord “totaal” nauwelijks nog enige overdrijving in zich draagt. De 20^e eeuw, en met name sinds de opkomst van de massamedia kunnen gezien worden als een in steeds hogere versnelling toenemend proces van oplossingen van buitenaf, die ons zelfs de tijd om te reflecteren en bij het eigen innerlijk te rade te gaan lijkt te ontnemen. Ondanks de schijn van het tegendeel, van alle vermeende ‘vrijheid’, en ondanks dat de periode na de WO II achteraf bezien wel eens een unieke periode van relatief grotere vrijheid zal blijken te zijn geweest, is de mens nog altijd vooral een confectie-mens, een één-dimensionale mens om met Herbert Marcuse te spreken. En als we niet oppassen zijn we straks *helemaal geen mensen meer...*

“Als de massa’s hun economisch belang en hun politieke macht verliezen, kan de staat op zijn minst gedeeltelijk de stimulans verliezen om te investeren in hun gezondheid, onderwijs en welzijn. Het is zeer gevaarlijk om overbodig te zijn. De toekomst van de massa’s zal dus afhangen van de goede wil van een kleine elite. Misschien duurt deze goodwill nog enkele decennia. Maar in het geval van een crisis – een klimaatramp bijvoorbeeld – zou het heel verleidelijk en niet bijzonder moeilijk zijn om de overbodige mensen gewoon overboord te gooien.”

[Israëlish historicus Yuval Harari op het *World Economic Forum* te Davos, januari 2023]

HET WETENSCHAPPELIJKE DIC-TAAT

In onze tijd heeft religie goeddeels afgedaan en wordt onze identiteit en ons idee van de wereld vooral gevoed door het onaantastbare woordje “wetenschap”. Een woord dat steeds vaker opduikt om je gelijk te halen, en vooral om anders-denken (vrijheid!) in de kiem te smoren. Wetenschappelijke dogmatiek en zeker het claimen “de wetenschap” te bezitten verhult in werkelijkheid een diepe onzekerheid en innerlijke twijfel die als het ware overschreeuwd wordt door een air van wetenschappelijke ‘onaantastbaarheid’. Net als het omgekeerde overigens. Een overdreven relativisme – ieder zijn eigen ‘waarheidsbubbel’ – is in feite een uitvlucht die iedere serieuze aanspraak op waarheid, ja zelfs de hele betekenis van dit begrip volkomen dreigt te torpederen.

Veronderstellen dat je de enige juiste wetenschap in pacht hebt is in feite buitengewoon onwetenschappelijk, aangezien iedere wetenschappelijke vooruitgang juist steevast te danken is aan interne tegenspraken. Niet aan algemene consensus, maar juist aan het doorbreken daarvan. Het gegeven dat “le vrai est toujours neuf” – waarheid altijd nieuw is, wil geenszins zeggen dat *waarheidsspreken* (Foucault) een onmogelijkheid is, maar wijst daarentegen op het immer aanwezige gevaar van verstening en verstarring. Waarheid is een zuiver levend iets, en juist de moderne wetenschap zelf heeft onomstotelijk haar eigen beperktheid aangetoond. Geen enkel experiment staat los van de experimentator: “*Looking at something, changes it*” (kwantumfysicus Erwin Schrödinger). Bovendien is de kern van de dingen nooit in logica, laat staan in getallen te vatten, en sinds de Chaostheorie blijkt er sprake van een *wil*, een bepaalde richting in hoe de materie zich organiseert die niet te vatten is in mechanistische termen. Talloze natuurlijke processen blijken zich ondanks de vele mathematische formules al rap volledig onvoorspelbaar te gedragen.

Het nobele maar wat hoogmoedige streven van de Verlichting, waarvan Kant zei: “Verlichting is het uittreden van de mens uit zijn zelf verschuldigde onmondigheid (...), Durf denken! Heb de moed je van je eigen verstand te bedienen!”, heeft aan het einde van haar loopbaan letterlijk tot de conclusie moeten komen dat de mens zélf niet uit het kenproces kan worden verdrongen. Wordt dit tegen beter weten in toch gepretendeerd, dan vervalt wetenschap ogenblikkelijk tot een steriel scientisme: wetenschap als ideologie die maar weinig onderdoet voor die van de kerkvaders. Het diepe inzicht van de ongrijpbaarheid van het leven is met name te danken aan de kwantumfysica (Bohr, Heisenberg, Plank etc) en de complexe systeemtheorie. Waarheid wordt in werkelijkheid veeleer *geschapen* vanuit een vermogen tot *empathie*: een soort “resonerend invoelen met het fenomeen dat onderzocht wordt” (Desmet, 2022). Dit veronderstelt nederigheid, en geen hoogmoed, en bovenal een aanhoudend besef dat we vooral niet-wetende wezens zijn, ergens geplaatst in het midden van dit universum.

'Nous (Circuitus spiritualis)', 2022, detail.

PICO DELLA MIRANDOLA EN DE NEOPLATONISCHE SCHOOL

“Wij hebben u, o Adam, geen bepaalde woonplaats, geen eigen aangezicht, geen enkele speciale taak gegeven, opdat ge die woonplaats, dat aangezicht en die taak die ge verkiest, verwerven en bezitten zult naar uw eigen wil en wens.

Voor alle andere wezens is de natuur vastomlijnd en binnen de door ons voorgeschreven wetten beperkt. Gij zult die voor uzelf bepalen, door geen grenzen belemmerd, naar eigen vrije wil, waaraan ik u heb toevertrouwd.

Ik heb u midden in het heelal gezet, opdat ge van daaruit gemakkelijker alles rondom u zien kunt wat er in de wereld is. En we hebben u niet hemels of aards, niet sterfelijk of onsterfelijk gemaakt, opdat ge als een vrij en soeverein kunstenaar uzelf boetseert en modelleert in de vorm die ge verkiest.

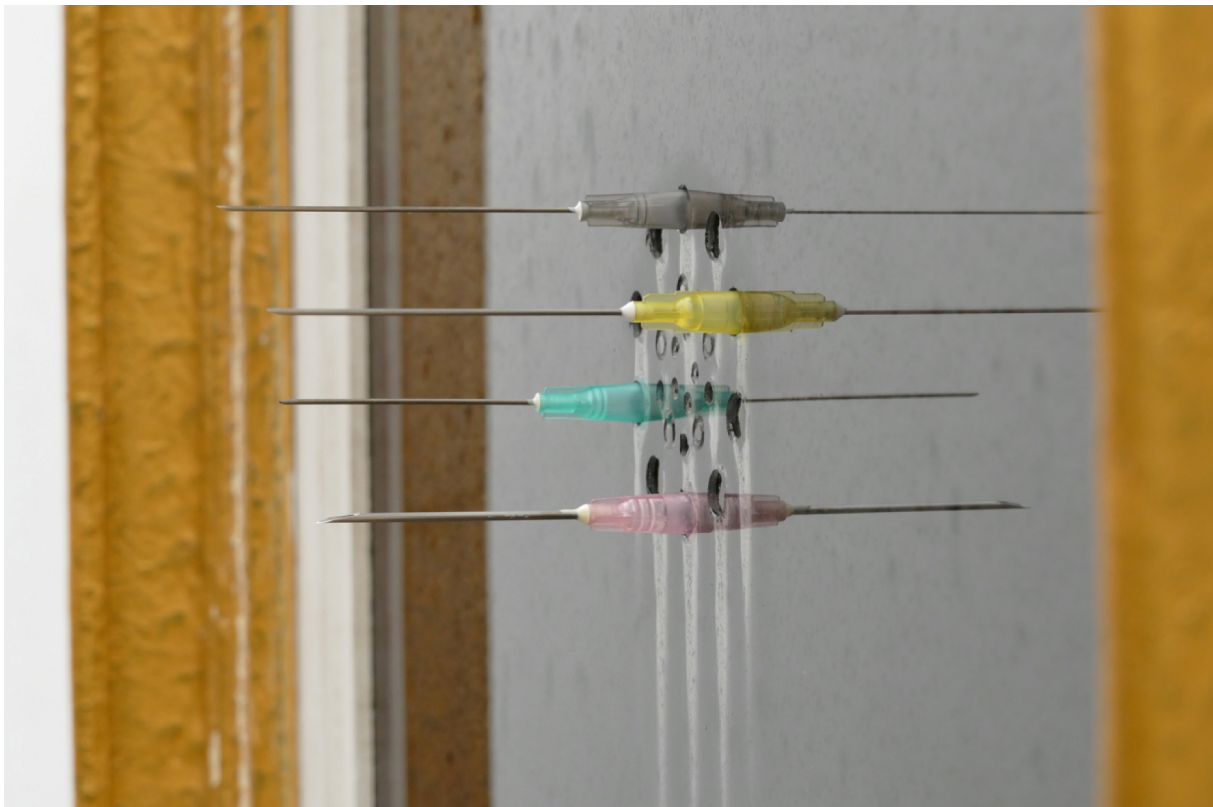
Het staat u vrij naar het lagere, het dierenrijk te ontaarden, maar ge kunt u ook verheffen naar het hogere, het goddelijke rijk, door eigen wilsbeschikking.”

[Pico della Mirandola, uit: 'De Hominis Dignitate' ('Over de Menselijke Waardigheid'), 1487]

Dat de werkelijkheid, en daarmee iedere aanspraak op waarheid iets *levends* is, werd tijdens de renaissance door neoplatonici als Marsilio Ficino en Pico della Mirandola gevoeld als een *circuitus spiritualis*: het leven bestaat uit een geestelijke kringloop tussen 'God' – het 'hoogste' of liever ultieme onzegbare en onnoembare – en de 'lagere' natuur, waarbij de mens het centrum van de schepping uitmaakt. Hiermee wisten zij, in navolging van de antieke mysteriescholen, het juiste midden te bewaren tussen enerzijds de hoogmoed van de menselijke Rede en anderzijds de nietswaardigheid van de aan Gods onbegrijpelijke wetten onderworpen en zodoende 'zondige' mens. Zij vertegenwoordigden hiermee een visie die maar weinig weerklank vond in het wijsgerige discours nadien. Volgens Ficino is het de (goddelijke) Liefde die als een tot zichzelf weerkerende stroom (*circuitus spiritualis*) van God (het Ene, *nous*) naar de wereld en van de wereld naar God, het zichtbare en gemanifesteerde universum 'doet draaien'. Ficino zegt dat “de mens een met rede begaafde ziel is die deel heeft in de goddelijke geest en zich bedient van een lichaam.” Het lichaam is hiermee zowel een stoffelijke 'gevangenis' gelijk de visie der mystici als ook voertuig van bewustzijn voor ervaring. De mens is hiermee “de verbindende schakel tussen God en wereld. De mens verheft zich tot de hogere regionen zonder de lagere in de steek te laten, en kan tot de lagere wereld afdalen zonder de hogere te verzaken.” Klinkt hierin niet bij uitstek de welhaast enig overgebleven werkelijke individu – de kunstenaar – in door? Heeft het neoplatonisme wellicht juist hierdoor kunstenaars, dichters en 'dichterlijke denkers' weten te beïnvloeden, die misschien meer heelheid in zich dragen (*in-dividere* = on-deelbaar)? Ook al kwam Descartes binnen het historisch strijdgewoel voorsnog als winnaar uit de bus. Hoewel Descartes aan de mens nog wel een ziel toekende, verdween deze notie al rap en heeft de rampzalige eenzijdigheid van een uitsluitend materiële visie op de werkelijkheid via existentialisme, evolutionisme en nihilisme tot de letterlijk zielloze filosofie van het transhumanisme geleid.

Een technocratische ideologie die dankbaar gebruik maakt van de psychische en existentiële angst van het tot zinloos stofje verworpen atomistisch individu, dat nu van al zijn 'kwalen', d.w.z. een leven als soeverein en natuurlijk wezen, kan worden 'verlost').

De weg uit deze postmodernistische impasse, leidend naar een dystopie van een totalitaristische maatschappij bestaande uit 'geatomiseerde individuen' (Hannah Arendt) geleid door saaie technocraten naar model van het World Economic Forum begint daarom met de rehabilitatie van het woord religieus dat schoon dient te worden gewassen van alle 'priesterlijke' en autoritaire smetten. De mens is een homo religiosus, en geen homo economicus, homo politicus of 'verlicht' soort homo erectus. We zijn religieuze wezens (*re-ligare* = 'opnieuw verbonden met'), natuurlijk niet in ideologische zin – want daarmee vallen we ogenblikkelijk weer in dezelfde valkuil als bij wetenschappelijke ideologie, die evengoed wetenschappelijke religie genoemd kan worden waar het hun dogmatisch karakter betreft – maar als individuele ervaring van het zelf: *gnothi seauton*, ken uzelf als hoogste doel van ons bestaan. Dan kan uiteindelijk de diepe waarheid van het oosterse *tat tvam asi* en het westerse *corpus christi* blijken, en beseft de geestelijk nu eigenlijk nog infantiele mens dat hij nimmer samenviel met de contouren van zijn lichaam, zoals de 3-jarige peuter zichzelf – overigens in dat stadium volkomen terecht en noodzakelijk – meende te ontdekken in de euforische herkenning van diens eigen spiegelbeeld.

'Human Genome Project', 2022, detail.

TACKLING DISINFORMATION

Het dictatoriale gevaar van genoemd scientisme en versteende wetenschappelijke ideologieën, waarin voor andere visies, een open discours en zelfs nuance geen plaats meer is, wil ik illustreren aan de hand van het volgende voorbeeld. Woordvoerster van de Verenigde Naties Melissa Fleming, beweerde openlijk tijdens een 'panel discussie' van het World Economic Forum op 28 september 2022, getiteld *Tackling Disinformation: "Wij bezitten de wetenschap"*. "You know, we own the science and we think that the world should know it", aldus Fleming²). Het is maar dat we het weten, einde panel-discussie. In één adem trachtte zij hiermee de verregaande 'samenwerking' met partner Google te rechtvaardigen waardoor zoekopdrachten meer en meer enkel nog de *gewenste* zoekresultaten tonen, dat wil zeggen die welke de VN en het WEF voor ons wenselijk achten.

'The Rape of Europa' -2022 & 'Human Genome Project', 2022.

Het streven naar *tackling disinformation* gaat zelfs nog veel verder, waarbij de vraag wie en op welke gronden geautoriseerd is om dat *voor ons* te bepalen vrijwel nooit gesteld wordt. Is de term *disinformation* in werkelijkheid niet slechts een eufemisme voor regelrechte censuur? Toen auteur en onderzoeker David Icke op 6 november op uitnodiging tijdens een vredesdemonstratie in Amsterdam zou komen spreken, werd hem – geheel in strijd met iedere rechtspraak – per directe ingang de toegang tot 26 Europese landen ontzegd voor een periode van 2 jaar. Censuur nog voordat hij zich had kunnen uitspreken, reden dat ik mij ditmaal bij uitzondering geroepen voelde een petitie te ondertekenen. Deze zou het Icke mogelijk moeten maken een procedure te starten tegen deze gerechtelijke dwaling van de Nederlandse regering, waarbij zelfs de minister van justitie er niet voor terug deinsde Icke openlijk, temidden van het voltallige parlement tot “Joden hater” te stigmatiseren, iets waarvan de volkomen absurditeit ogenblikkelijk duidelijk is voor een ieder die het werk van David Icke daadwerkelijk zelf kent. Blijkbaar heeft de minister zijn boeken nooit gelezen, maar voelt zich wel geautoriseerd als hoogste representant van Gerechtigheid om deze losse flodder af te vuren. Afijn, het niveau en werkelijke geaardheid binnen de politieke arena vorm niet het onderwerp van dit artikel, maar gezegd moet dat deze beschuldiging diametraal staat op alle uitspraken en intenties welke David Icke gedurende de afgelopen 30 jaar te kennen heeft gegeven. Dit moet toch te denken geven over waar we zijn aanbeland in dit verlichte tijdperk. Berichten met als mogelijkheid de petitie eveneens te ondertekenen die ik rondstuurde naar enkele mensen, werden nooit bij de geadresseerden bezorgd, ook niet na herhaalde pogingen of in andere vorm via een persoonlijk geadresseerde mail-correspondentie. Het net van censuur en totalitarisme binnen de moderne superstaat sluit zich strakker met de dag, geheel naar Chinees voorbeeld: pilot-regio voor de ‘nieuwe wereld orde’. Waar kun je straks nog naartoe nu de totale absorptie van het individu door de mistige en opdringerige Cloud voor ieder mens die ziet, gewoon pijn in de ogen doet? Toen Ludovico Sforza, hertog van Milaan en beschermheer van onder meer Luca Pacioli en Leonardo da Vinci, na een onderlinge machtstrijd gevangen genomen werd, vluchtten beiden filosofen-kunstenaars naar Mantua, om later via een omweg naar Venetië hun werk uiteindelijk voort te kunnen zetten in Florence. Uit de huidige ‘gouden’ kooi lijkt daarentegen nog maar één uitweg: die naar binnen toe. Per saldo wellicht nog de verstandigste en voordeligste keus op de koop toe...

Hier zullen de geesten zich zodoende moeten scheiden. En hier komen we terug op onze psyche, de staat van onze geest. Veel ernstiger dan bovenstaand voorbeeld op zich, acht ik het uitblijven van massaal protest waar nog slechts manifeste apathie en vermoeide onverschilligheid heersen, waaronder echter een diepe angst voor vrijheid en angst voor de toekomst verborgen gaat.

Hoewel er tientallen, zo niet honderden voorbeelden te noemen zijn waarbij onze vrijheid op wereldwijde schaal op dusdanig ernstig wijze in het geding is, en zelfs talloze mensen uit de hoogste regionen van de macht zouden kunnen worden geciteerd in welke mate een kleine, onzichtbare elite over onze vrijheid 'wikt en beschikt', wil ik me zoals gezegd in dit artikel met name richten op de psychologische kant van het begrip vrijheid, en niet op manipulatie van achter de schermen. Temeer daar reeds genoemde *verdringing* vruchtbare meststof is voor het voortbestaan van de *Deep State* en de decennialange tendens om ieder dissident geluid, zelfs iedere kritiek en open discussie, liefst zo snel mogelijk als conspiracy theorie af te doen, het grote stigma van deze tijd. Een stigma dat langzamerhand aan kracht lijkt in te boeten (tenslotte zit de geschiedenis vól met complotten – ook jij, Brutus?) Vandaar de nieuwste trend die iedere vorm van kritiek ('*disinformation*') nu het label "staatsterrorisme" tracht te geven, waarbij voor de toehoorder eigenlijk al voldoende wordt aangetoond dat er in werkelijkheid van maar één vorm van staatsterrorisme sprake is, nl. die van de staat zelf.

Simulacrum (4) - ieder blad is heel het woud en heel het woud is ieder blad. Ook ieder blad is ieder ander blad', 2022. detail.

Nogmaals, willen we het probleem echt onderkennen, en haar oplossing een serieuze kans geven, dan zullen we moeten erkennen dat het probleem gans de menselijke psyche doordrenkt, waarvan paradoxaal genoeg iedereen er als vanzelfsprekend van uitgaat dat zijn geest in goede gezondheid verkeert, bovendien vrij van manipulatie en invloeden van buitenaf. Pestalozzi schreef:

“De instellingen, maatregelen en opvoedingsmethoden die in het leven worden geroepen omwille van de massa en volksmenigte en haar behoeften, zijn, in welke vorm en gedaante ze ook verschijnen, volstrekt niet een aangelegenheid van de ontwikkeling van de mens. In duizend gevallen deugen ze hiertoe volstrekt niet, en werken haar zelfs tegen.” [J.H.Pestalozzi, *Ideen*, Zürich 1927,p.187]

Over het hoe en waarom van deze onvruchtbare situatie zouden we direct kunnen verwijzen naar het Tavistock Institute of naar de *Protocollen van Zion*, ware het niet om die reden dat we hiermee wederom direct het risico lopen voor conspirationist te worden uitgemaakt, of erger. Ook al gaan de protocollen in werkelijkheid schuil achter een Joodse dekmantel die slechts een afleidingsmanoeuvre vormt voor de werkelijke identiteit van de auteurs, en kent de tekst meerdere gedaantes of 'vervalsingen' – een gegeven dat niets afdoet aan de openbare inhoud, en treffende gelijkenis met de realiteit. Naar een dergelijke brontekst wijzen heeft niets met Joden of niet-Joden te maken heeft, en al helemaal niets met antisemitisme. Het Woke 'denken' dat als

een orkaan over de wereld trekt en alles liefst getalsmatig simplificeert en in harde duidelijke scheidslijnen wil onderverdelen waar ze onmogelijk te vinden zijn, zit ieder serieuze beschouwing op de hielen – maar daarover later meer. Pestalozzi vervolgt:

“Ons geslacht vormt zich slechts van aangezicht tot aangezicht, en slechts van hart tot hart menselijk. In wezen ontwikkelt het zich slechts in nauwe, kleine kringen, die zich geleidelijk uitbreiden in gratie en liefde, in zekerheid en trouw (...) De vorming tot menselijkheid is in z'n oorsprong en in z'n wezen eeuwig de zaak van het individu en van instellingen die zich nauw aansluiten aan zijn hart en aan zijn geest. Ze zijn in alle eeuwigheid nooit de zaak van mensenmassa's. Ze zijn in alle eeuwigheid nooit de zaak van de civilisatie” [Ibidem].

'Simulacrum (2) - Wie de rondgang in zichzelf maakt, vindt zichzelf', 2022. detail.

Een voorbeeld uit de praktijk: stand van de huidige toelatingsprocedure tot een kunstacademie. Wat blijft er nog over voor, en meer nog ván een kunstenaar, wanneer kandidaat-aspiranten na door een lange fuik van digitale formulieren en Engelstalige formuleringen te hebben moeten zwemmen, als deel van de selectieprocedure uiteindelijk een masker mogen ontwerpen dat echter “op geen enkele wijze aanstootgevend” dient te zijn? Nog vóór toelating wordt de kunstenaar al gecensureerd en in uniforme ideologische kaders gedwongen maar moet tegelijk wél origineel zijn. Waar is überhaupt in een dergelijk technocratische handelwijze nog plaats voor de directe overdracht, laat staan energetische uitwisseling tussen docent en aanstaande leerling? En in ruimere zin, welke kant gaat het op wanneer kunstenaars voor de zoveelste keer een visuele verbeelding mogen geven bij even afgekloven als opgedrongen thema's als racisme, gender, klimaat, migranten: allen aantoonbaar aangestuurde, vervalste en van omkering doordrongen 'grote items' van deze tijd. Hoe kan er nog sprake zijn van vruchtbaarheid als de situatie op voorhand al dood tot in de wortel is gemaakt? Wat voor goeds, welke vitaliteit kunnen we zo nog van de kunst verwachten? Wanneer politieke doelstellingen verhuld in een eenzijdig, uniform en zogenaamd 'wetenschappelijk' narratief van 'objectieve actualiteit' de voorrang krijgen, net als bij talloze zaken in het maatschappelijk leven, dan zou de kunst onvermijdelijk tot instrument worden van een bepaalde politieke ideologie; tot welks doelstellingen de mens zou moeten worden opgevoed en ge-amuseerd, d.w.z. van z'n muzen beroofd en daarmee afgebracht van zijn eigen en hoogste bestemming. De wereld kent het duidelijke en extreme voorbeeld van “Entartete” (nazisme) en het lot van talloze schrijvers en kunstenaars onder het Stalinisme, maar lijkt blind voor subtieler verschijningsvormen van hetzelfde fenomeen zoals bijvoorbeeld het Mondriaanfonds, vermomd onder het 'gezag' van een sterk gecentraliseerd corps van deskundigen dat elkaar aantrekt, bevestigt en benoemd.

“Wat wij in werkelijkheid zien, is dat het gezag niet is verdwenen, maar zich onzichtbaar heeft gemaakt. In plaats van openlijk gezag heerst nu een ‘anoniem’ gezag, vermomd als gezond verstand, wetenschap, psychische normaliteit, het gangbare of de publieke opinie. Het vraagt niets anders dan het vanzelfsprekende. (...) In het geval van openlijk gezag is het duidelijk dat er een bevel bestaat en wie het geeft; men kan het gezag bestrijden en in dit gevecht persoonlijke onafhankelijkheid en morele moed verwerven. Maar terwijl er ook nog bij het verinnerlijkt gezag het bevel, zij het dan als innerlijk bevel, zichtbaar blijft, is bij anoniem gezag zowel bevel als bevelende instantie onzichtbaar geworden. Het is alsof men door een onzichtbare vijand wordt beschoten. Er is niemand tegen wie en niets waartegen men zich teweer kan stellen.’

[Erich Fromm, *Escape from Freedom*, 1940]

Wanneer de kunstenaar daarentegen van iedere bemoeienis vrij gelaten wordt zou de situatie kunnen ‘ontsporen’. Als monarchen en oligarchen, opdrachtgevers en opdrachtnemers, instanties en ‘deskundigen’, pausen en curators maar even op non-actief zouden worden gezet, wat zou er dan gebeuren? Waarom laat de kunst zich telkens vrijwillig zo gemakkelijk inlijven door keizerlijke portretten en ruitersstandbeelden, door biënnales en koninklijke subsidies, door vergulde lijsten, ‘innovatieve’ curatoren en critici, door het voorbeeld van ‘de grote musea’, ‘belangrijke’ verzamelaars en een ‘top-10’ van galeries? Laat hij echter zijn zelf gekozen verbeelding schijnen en tracht hij werkelijk te leven vanuit zich zelf, van wat hij/zij werkelijk belangrijk acht en tracht hij daarbij aan te sluiten op het reële leven van nu in plaats van op allerhande confectie thematiek, welnu, dan wordt hij eenvoudig uitgeselecteerd, vaker zelfs niet eens opgemerkt³). De lezer die hier kleingeestigheid of gevoelens van miskenning meent te bespeuren vergist zich, hoewel ik ondanks het uitblijven van grote uiterlijke successen, heel wat waardering voor mijn werk als kunstenaar heb mogen oogsten. Historische voorbeelden van uitzonderingen als Piero di Cosimo, William Blake of Vincent Van Gogh bevestigen de geldigheid van deze bewering. Toch geldt voor iedere kunstenaar het alchemistische devies van Paracelsus: ‘*alterius non sit, qui suus esse potest*’ (wees niet van een ander, als gij uw eigen meester kunt zijn). Voor velen wellicht de moeilijkste weg, maar toch nog altijd de *enige* weg voor de ware kunstenaar, wil hij niet blijven steken in de imitatie. Is de ‘*donum artis*’ (gave der kunst) wellicht maar aan weinigen gegeven, deze premisse plaatst de kunst(enaar) zonder meer in een uitzonderlijke positie, waarbij toch niemand wordt buitengesloten en het *Jeder Mensch ist ein Künstler* nog altijd recht overeind staat; een uitspraak van Joseph Beuys die de potentie van iedere mens gold, en niet de artistieke actualiteit.

'The Science Deception (Reality is Non Linear)', 2022.

De ‘serieuzere’ kunsten spiegelen zich onbewust naar het model van massamedia en (film)industrie met al hun ‘celebrities’, waarbij natuurlijk dezelfde inflatie van steeds meer helden-op-het-toneel behoorlijk begint te dringen, vergeefs gecompenseerd door helden telkens te vervangen door andere, steeds nieuwere helden, volgens het deflatorische principe van de ééndagsvlieg. Overall ‘bruist’ de kunst, vooral op instagram – om nergens meer te kunnen bekijken.

Oervragen als “Wat is het in deze wereld te leven? Wat is het mens te zijn? Wie ben ik? Is er een doel aan het leven?” worden steeds sneller en steeds *slimmer* uit de weg gegaan. Social media als facebook etc. staan op intrinsiek vijandige voet met het voor de kunst zo belangrijke gegeven van aandacht, contemplatie en vertraging. Verkrampde reactie op globalisme of reële signalering van mogelijk diepgaande ontsporing?

Het ervaren en beleven van het *zelf*, de *Filius Macrocosmi* (zoon van de macrokosmos), is ook het voornaamste doel van yoga. Wat yoga is voor het oosten, is alchemie voor de westerse traditie, zij het in volkomen andere gedaante. De kunstenaar maakt innerlijke ervaringen visueel tastbaar en toegankelijk. Toch is kunst is geenszins zelfexpressie maar een vorm van zelfonderzoek die – maar hierin moeten we voorzichtig en zelfs bescheiden zijn – tot op zekere hoogte haar vruchten kan delen met de wereld.

Kunst is net zomin als psychologie in staat weg te kruipen in een of ander heilig gebied van specialisme of van formalisme, dat als het ware niets meer met de wereld als geheel te maken heeft, want de mens is de ziel en de ziel is een geheel waar alles met alles samenhangt. En om nog éénmaal het woord aan Pestalozzi te verlenen:

“De kracht van een cultuur verenigt de mensen als individuen in zelfstandigheid en vrijheid door recht en kunst. De kracht van een cultuurloze beschaving verenigt haar als massa door geweld, zonder rekening te houden met zelfstandigheid, vrijheid, recht en kunst”.

Let op het subtiele maar essentiële onderscheid tussen het woord cultuur en beschaving. Dit “geweld” kan ook mediamiek, intellectueel, ideologisch, ‘wetenschappelijk’ en via allerhande politiek correcte mechanismen plaatsvinden. Sterker, politieke correctheid impliceert in zichzelf een geestelijke gewelddadige houding richting iedere ‘incorrectheid’ (denk aan Woke)

'Simulacrum (3) - Reality is just Appearances', 2022, detail.

HET ONVERMOGEN TOT ZELF-STANDIGHEID

Dus letterlijk: het onvermogen om op je zelf te staan, om zelf te staan. Te staan als het zelf ⁴).

De maatschappij vormt altijd de grootste verleiding tot onbewustheid, zei Jung. Sindsdien heeft de maatschappij zich op alle fronten meer en meer ontpopt als een duizendkoppige ‘verleider’. Het is daarom beslist geen sinecure om anderen te doen inzien dat ons denken, voelen en willen wellicht niet altijd ons eigen denken, voelen en willen is, hoewel dat stevast bij iedereen wel zo wordt ervaren. De totalitaire staat zou het ook niet voor maar één ogenblik kunnen dulden dat de kunst zich het recht toeigent een bijdrage te kunnen leveren bij het vinden en vervullen van onze bestemming. In tegendeel, hij moet er op staan dat de kunst niets anders moet zijn dan een iets meer gecultiveerde uitlaatklep voor diens mankrachten, in wezen van geen ander gehalte dan welke vorm van *panem et circe* (brood en spelen) dan ook. De verregerende infiltrering van mind-control programma’s in filmwereld, popmuziek en celebraties mogen dit gegeven ondersteunen. Natuurlijk is dit principe vandaag de dag buitengewoon ‘verfijnd’ en gaat goeddeels verborgen achter schijn-differentiatie, schijn-eigenheid en schijn-originaliteit. De huidige schier eindeloze reeks gender-identiteiten is hier een goed voorbeeld van. Anders zijn, daar gaat het om; allemaal anders zijn. Maar toont dit niet juist de (nauwelijks) verholene uniformiteit? Nog nooit was de mens zo verward over wie of wat hij *is*.

De massacultuur van de massamedia vormen echter hoe dan ook het achtergrond decor waartegen zoals gezegd ook de serieuze kunst zich presenteert. Zo is literatuur vanzelfsprekend onderdeel van een – spectaculaire – mediacultuur geworden (*De Literatuur draait door*, Sander Bax). Veel meer dan Andy Warhol trachtte Reinhart Mucha met zijn sculpturen de mechanismen van dit spektakel te demaskeren maar werd er uiteindelijk zelf evengoed door ingelijfd, reden voor hem om zijn praktijk als kunstenaar te beëindigen. De verregaande invloeden in de beeldende kunst vormt vermoedelijk de minst besproken of zelfs maar gesignaleerde manifestatie van het huidige Woke ‘denken’. Op naïeve en bijna schaamteloze wijze wordt de kunst van de jaren zestig en zeventig steevast net zo lang uitgesmeerd en zelfs opnieuw ‘uitgevonden’ tot er bijna niets meer van overblijft. Tegelijkertijd zien we overal de sterk door Woke gevoede thema’s van klimaat, racisme, migratie en gender ‘problematiek’. Het ligt er mijlendik bovenop en de zelf-standige kunstenaar kan maar moeilijk aan de dans ontspringen wil hij begrijpelijkerwijs nog in de *picture* kunnen komen om zelf in z’n broodnodige behoefte aan aandacht te kunnen voorzien. L’art pour l’art?

'Simulacrum (3) - Reality is just Appearances', 2022.

FEAR FOR FREEDOM

De verkrachting van werkelijke vrijheid vindt haar oorsprong in een vluchtmechanisme dat precies daarom verhindert de waarheid hiervan nog in te kunnen zien. Dit vluchtmechanisme komt erop neer dat de mens ophoudt zichzelf te zijn, en een persoonlijkheidsvorm aanneemt die hem door zijn omgeving wordt aangeboden waardoor hij als twee druppels water gaat lijken op ieder ander. Natuurlijk met de nodige ‘verschillen’ en paradoxaal genoeg in combinatie met veel ogenschijnlijke uiterlijke individualiteit, die echter voor 99% mimicry is, met een groot arsenaal aan confectie clichés in de garderobe van onze maatschappelijke *outlook*. We kunnen dit verschijnsel zoals gezegd zowel binnen als buiten de kunst waarnemen, en zowel bij kunstenaars als bij kunst ‘genieters’. “De mens die afstand doet van zijn persoonlijk zelf en een robot wordt, identiek met miljoenen andere apparaten om hem heen, hoeft zich niet langer alleen en bang te voelen”, signaleerde Erich Fromm, net als Jung, al rond 1940 in zijn boek *Escape from freedom*. Hoewel wij allemaal veronderstellen persoonlijkheden te zijn die vrij zijn om te denken, te voelen en te handelen zoals het ons

goeddukt, blijkt in werkelijkheid dit geloof veelal een illusie, en een gevaarlijke ook. De vogel in een gouden kooi, of liever nog de vogel in een kooi met onzichtbare tralies, meent ten onrechte zo vrij als een vogel te zijn. Hoe kunnen gedachten en gevoelens van buitenaf worden teweeggebracht en toch door de persoon als zijn eigen gedachten en gevoelens worden ondervonden? Fromm noemt dit een van de meest elementaire problemen van de psychologie waarvan het antwoord gevonden kan worden in de richting van even zo elementaire vragen. Wat is het “zelf”? Wat is spontaniteit? En wat is een oorspronkelijke geestelijke daad? En wat hebben deze met vrijheid te maken? Ik verwijs hier graag nogmaals naar de inzichten van de neoplatonici welke niet alleen wortelen in het Griekse denken van met name Pythagoras, Plato en Plotinos en het hermetisme (Hermes Trismegistos) maar die ook beïnvloed zijn door het antieke oosten.

HET ZELF ALS ERVARING

Alle oosterse spiritualiteit cirkelt om bovengenoemde vragen, of het nu om boeddhistische, taoïstische of hindoeïstische filosofie gaat, de vraag naar het zelf *als ervaring* vormt de alfa en omega van hun bestaan. De westerse traditie sinds Descartes vormt hiermee een tegenpool waarbij het “ik” als vanzelfsprekend wordt aanvaard en niet wordt bevestigd. De filosofisch ingestelde westerling is sindsdien bereid aan alles te twijfelen, behalve aan het “ik”. Wellicht ligt hier een belangrijke reden waarom de westerse filosofie zich zo ver van het werkelijke leven lijkt te hebben afgescheiden. In de diepten van de ziel en het oer-leven van de ‘moeder – chaos’ (Lao Tse) wordt nog geen scheidslijn getrokken tussen religie, filosofie en kunst. Fantaseren is niets anders dan filosoferen. In laatste instantie zijn we nooit boven de fantasie verheven, aldus Jung. “Al het mensenwerk heeft zijn oorsprong in de scheppende fantasie. Hoe zouden we dan nog gering kunnen denken over de verbeeldingskracht?” Het wonder van de verbeelding is – uitzonderingen van mislukte, futiele en waardeloze fantasieën daargelaten – dat zij nooit op een dwaalspoor komt, wel ons in verwarring kan brengen en óns tijdelijk kan doen verdwalen, om uiteindelijk de treffende waarheid van haar in te zien. De verbeeldingskracht waarvan zelfs de kunstenaar zelf, net zoals een toeschouwer in wezen puur getuige van is, ontrukkt ons aan de banaliteit van het zogenaamd-evidente van het bestaan, en maakt ons tot ‘spelende mens’. “De mens is alleen daar volledig mens, waar hij speelt”, aldus de 19^e eeuwse filosoof Schiller. En dit brengt ons terug bij het grote belang van het begrip spontaniteit, en de grote afwezigheid van dat fenomeen bij de binnenstebuiten gekeerde mens die – veelal onbewust, maar daarom niet minder – wordt gedomineerd door angst. Spontaniteit en angst sluiten elkaar wederzijds uit.

‘Simulacrum (1) – Het geheel begint niet vanaf de fragmenten’, 2022.

De kracht van het spontane leidt ons naar het wezenlijke, echte en ware, want ze is zo goed als ongefilterd en ongeremd. Maar toch is het ‘spel’ van de kunstenaar niet zoals het spel van het kind dat goeddeels nog onbewust is. Het spel van de kunstenaar is een ‘gecontroleerd’ spel dat, alle spelregels negerend, vooral een beschouwen is, een alert en afwachtend waar-nemen. Dat wil zeggen een opmerkzaam en aandachtig trachten te resoneren binnen het geheel van gedachte-handeling en materie, tot het ‘juiste’ zich aan komt dienen en tijdig als het ware wordt her-kent.

Ik wil er nogmaals op wijzen hoe de aanname dat de 'normale' vlucht uit eenzaamheid eruit bestaat dat men een automaat wordt, in strijd is met de meest wijdverbreide opvattingen over de mens. De meeste mensen veronderstellen vrije persoonlijkheden te zijn, vrij om te denken, handelen en voelen zoals het ons belieft. Ik meen deze illusie reeds te hebben ontmanteld. Bovendien wijs ik op het gevaar wanneer spontaniteit uit de mens wordt getrokken en vervangen door mimicry. De werkelijkheid van dit fenomeen vindt z'n parallel in hypnose, waarbij de gehyponotiseerde persoon gedachten, gevoelens en gewaarwordingen kan hebben, overtuigt dat deze hem zelf toebehoren – tot het ongelooflijke zoals bijvoorbeeld geopereerd worden zonder verdoving aan toe – maar die niettemin van buitenaf zijn ingebracht. Zo wordt ook menig kunstwerk van een beroemd schilder mooi en zelfs indrukwekkend gevonden, zonder dat er sprake is van ook maar enige innerlijke weerklank. Het geacht-worden mooi te vinden domineert. In talloze gedragsonderzoeken is gebleken hoe groepsdruk niet alleen de eigen indruk, maar zelfs de individuele waarneming totaal kan elimineren. Pseudo-denken en -voelen is dus een feit en een vermoedelijk zeer wijd verbreid verschijnsel. Gevolg hiervan is de goedkope en onwaarachtige sentimentaliteit waarmee miljarden naar emoties hongerende consumenten door middel van romantische films en MTV songs worden volgepropt. De manier waarop onze tijd de dood eenvoudigweg ontkent, en daarmee een van de meest fundamentele aspecten van het leven zelf, vormt eveneens een goed voorbeeld van het van zichzelf afgesneden individu. Het verdrongen besef van dood en lijden dat op geen enkele wijze positief gedragen kan worden, vormt ongetwijfeld een belangrijke oorzaak van vervlakking en uitholling van gevoelens en rusteloosheid, zo kenmerkend voor de moderne, 'verlichte' mens.

Met pseudo-denken of pseudo-creatie doel ik steevast op denken en handelen dat niet het resultaat is van eigen activiteit. Een denken en handelen dat niet geworteld is in het *zelf*. Het hele punt is in de eerste plaats niet wát wordt gedacht, maar hóe gedacht wordt. De gedachte en het kunstwerk dat resultaat is van actief denken, is steeds nieuw en oorspronkelijk. Daarentegen kan iemand vele 'rollen' spelen en toch overtuigd zijn dat hij in iedere rol "zichzelf" is, terwijl in werkelijkheid het oorspronkelijk zelf volledig door het pseudo-zelf wordt verstikt.

'Simulacrum (1) – Het geheel begint niet vanaf de fragmenten', 2022, detail.

We dienen niet te vergeten dat de mens het minst van alle wezens op aarde is toegerust om in zijn 'natuurlijke habitat' goed te kunnen gedijen. In feite heeft hij daarvoor de voortdurende interventie van uiterlijke techniek (technè = kunde) voor nodig. Mijns inziens ligt hier één van de meest fundamentele oorzaken voor diens diepe onzekerheid en twijfel; iets waar de dieren evenmin last van schijnen te hebben. Zonder hier op deze plaats dieper op in te kunnen gaan, vormt dit voor mij alle reden om ernstig te twijfelen of de "menselijke natuur" wel daadwerkelijk onze eigenlijke *natuur*, d.w.z. oorsprong is. In mijn visie is de mens primair een spiritueel wezen met de menselijke *ervaring*, en heeft de *ervaring* hem doen 'vallen' zoals talloze mythen ons vertellen tot een tamelijk onbeholpen en ongezonde staat, zowel in geestelijk als lichamelijk opzicht. Beroofd van heel wat 'goddelijke' eigenschappen waaronder bijvoorbeeld telepathie – waar nu televisie en telefoon zijn verziendheid en hardhorendheid om zijn ware natuur te kunnen verstaan trachten te compenseren. Het mag duidelijk zijn dat deze visie ver af staat van het gebruikelijke Darwinistisch evolutionaire denkbeeld.

Deze verregerende ontworteldheid uit zijn wezenskern maakt dat de mens zo geworteld is in twijfel en onzekerheid; de volmaakte voedingsbodem voor angst. Een verregerende geïndividualiseerde samenleving zoals met name die sinds de vroeg 20e eeuw slaat op een gegeven moment om in haar tegendeel, met het fenomeen massavorming als gevolg. Gustave Le Bon, de Franse socioloog en psycholoog voorzag reeds in 1894 met zijn werk *Psychologie des Foules* (Psychologie van de massa) als één van de eersten het grote gevaar van psychologische massavorming. Hij stelde daarbij dat de 'individuele ziel' in de massa volledig overgenomen wordt door de groepsziel – een fenomeen dat zich in onze tijd heel duidelijk laat spiegelen in een uniform corona narratief, ongevoelig voor ieder ander 'geluid'. Ook Erich Fromm stelde onomwonden dat geestelijke 'normaliteit' geenszins verward moet worden met geestelijke gezondheid.

Het verlies van het zelf en de vervanging door een pseudo-zelf laten de mens in een nóg verdergerende staat van zware onzekerheid achter. Het is op dit punt dat de mens zich gewillig over geeft aan welke autoriteit dan ook. "Niets lijkt voor de gemiddelde mens moeilijker te verdragen dan het gevoel zich niet met een grotere groep te kunnen vereenzelvigen" (Erich Fromm, 1940) Interessant in deze is ook wat er bijvoorbeeld in Goebbels, minister van propaganda onder Hitler, zelf omging: "Soms wordt men door een peilloze neerslachtigheid gegrepen. Men kan haar slechts weer te boven komen wanneer men zich weer tegenover de massa bevindt. De mensen zijn de bron van onze macht."

Het totalitaristische fenomeen van massavorming – dat geenszins beperkt is tot z'n vroege verschijningsvormen van nazisme of stalinisme, maar in andere gedaante de technocratische samenleving karakteriseert – verschaft de mogelijkheid voor het individu om zich te verliezen. Zelfs in die mate, dat het individu in het geheel niet telt. Het individu, teruggebracht tot een stofdeeltje of een atoom, hield volgens Hitler ook in afstand doen van het recht op een eigen mening, eigen belangen en eigen geluk. "Er werd een hiërarchie ontworpen waarin iedereen wel iemand boven zich heeft om zich aan te onderwerpen, en onder zich om zich heerser over te voelen." (...) "Het opgeven van spontaniteit en individualiteit komt neer op een blokkering van het leven. Psychologisch beschouwt is de menselijke robot biologisch wel in leven, maar dood naar ziel en geest. Terwijl hij de bewegingen van het leven uitvoert, glijdt zijn leven als zand door zijn vingers. Achter een façade van tevredenheid en optimisme is de moderne mens diep ongelukkig; in feite staat hij op de rand der wanhoop"⁵). Keren wij nog bijtijds om s.v.p?

'The Science Deception (Reality is Non Linear)', 2022.

TUSSEN LICHT EN DUISTERNIS

Hoewel paradoxaal, zal het nu niet meer zo ongeloofwaardig klinken dat de Verlichting met haar 'zuivere' Rede en mechanistische principes als uiterste consequentie uitmondt in massavorming en totalitarisme. Hoewel de oorsprong zoals aangegeven geenszins bij de Verlichting zelf mag worden verondersteld, werd door haar in toenemende mate en tegen alle aanvankelijke 'successen' in, de mens in een nog dieper isolement en duisternis geworpen. Verlichting sloeg om in haar tegendeel omdat zij de onvergeeflijke fout maakte de mens

zélf uit haar conceptueel universum weg te redeneren. De mens kwam ten onrechte tot de conclusie dat hij zelf overbodigheid is. Een toevallig voortbrengsel van het heelal met bewustzijn als epifenomeen. Waar de Verlichting aanvankelijk meende helderheid, houvast en inzicht te vinden in duidelijke onveranderlijke natuurwetten, werd de mens geleidelijk aan meer en meer weggeredeneerd tot een zielloos en zinloos stofje, minder nog dan een radertje in het tandwiel van het dode mechaniek der schepping; een nietsdoende toevalligheid binnen een contingente reeks doellose ‘oorzaken’, afkomstig uit de smakeloze oersoep van een universum zonder god of gebod. Koud, eenzaam, verloren en angstig staat de moderne mens naakt met alleen zijn ijzeren Rede in de hand tegenover de onkenbare en ondoorgrondelijke mysteriën van leven, geboorte en dood die hij trachtte te verwerpen in plaats van te omarmen. Als willoze slaaf van z’n eigen verloren pseudo-zelf is hij ongevoelig geworden door hypnose en staat reeds in de rij van de Grote Waan om zich transhumaan te laten ‘verbeteren’ – net zoals hij voordien alle natuur om zich heen had ‘verbeterd’ en daardoor kapot gemaakt. Cijfers en statistieken die alle kanten op kunnen draaien afhankelijk van hoe je er maar naar wilt kijken, maken zijn enige zekerheid uit. Wetten kunnen per dag worden uitgevaardigd of afgeschaft, per decreet, afhankelijk van de nieuwste software uitkomsten. Zijn atomistische aard maakt hem enkel nog gevoelig voor – liefst veilig gemanipuleerde – elementaire deeltjes. Blinde genen hebben zijn blik vertroebeld. Computermodellen en tabellen brengen zijn reeds afgestorven geest terug tot een zuivere constructie opgebouwd uit nullen en enen, lege bouwstenen zonder eigen bloed of levensenergie.

De uiteindelijke logica, het zuivere mechaniek, kent geen ethiek, geen empathie en geen compassie, maar leidt tot (bureaucratische) meedogenloosheid uit volle overtuiging dat ze het éinig juiste is. Enkel het doel van de heilsideologie is heilig, waaraan alles is onderworpen. In een blind universum zonder god heiligt het doel uiteindelijk alle middelen. Totalitarisme wordt niet gekenmerkt door brute dictatuur zo als we die kennen, maar door het psychologisch verschijnsel van de *banaliteit van het kwaad*, zoals Hannah Ahrend volkomen terecht zag naar aanleiding van het proces tegen de *technocraat* Eichmann, en waarvan Franz Kafka al eerder diep van doordrongen was geraakt. “Je kunst geen A zeggen zonder B en C te zeggen, en zo verder tot aan het einde van het dodelijke alfabet” (Hannah Ahrend). We bevinden ons ongetwijfeld in de gevaarlijkste fase, maar zoals psycholoog Mattias Desmet eveneens duidelijk aantoonde, tevens de laatste fase, waarin het fenomeen van massavorming haar apotheose zal bereiken in een totale ontmanteling en vernietiging van zichzelf in een massaal wakker worden ⁶). Ontwaken uit het nefaste mechanistisch paradigma en daarmee uit alle conceptuele illusies is de grootste uitdaging van deze tijd, waarvoor een telkens weer aanhoudend en oprecht *waarheidsspreken* (Michel Foucault) van vitaal belang is.

©Wido Blokland, 2022

Noten:

¹) ‘Verlossing’ van de verlossing: promotiefilm ‘Introducing Ectolife’. Hoe zwangerschap niet meer ‘hoeft’ en de gehele incubatie via een plastic baarmoeder en eugenetische verbetering ‘mag’ plaatsvinden.

<https://www.youtube.com/watch?v=O2Rlvj1U7RE&t=2s>

Gesubsidieerd en vrijwillig het leven verlaten als bevrijding van armoede en onmenswaardig leven. Typisch voorbeeld van ontmenselijking uit naam van menselijkheid binnen een verregaand technocratische ideologie:

<https://www.frontnieuws.com/trudeaus-canada-begint-arme-mensen-te-betalen-om-geethanaseerd-te-worden/>

²) Melissa Fleming. Panel discussie van het World Economic Forum op 28 september 2022, getiteld *Tackling Disinformation: “Wij bezitten de wetenschap”*:

<https://weforum.org/agenda/2022/09/tackling-disinformation-agenda-dialogues>

³) Zie ook mijn annotaties bij *Corpus Christi* met dialoog tussen Les Levine en David Rockefeller: *NETI NETI*, Wido Blokland, 2019, p. 36.

⁴) Niet te verwarren met de persoonlijkheid of ego. Het zelf vertegenwoordigt als bovenpersoonlijk gegeven dat ‘deel’ van de mens dat superieur is aan het ‘ik’. Bedoeld is hier een nimmer eindigend individuatieproces van een ‘staan in het grote geheel’, van het Leven zelf; hierin exponentieel opgaand en toch levend vanuit het perspectief van een ‘ik’.

⁵) Erich Fromm, *Escape from Freedom*, 1940.

⁶) Mattias Desmet, *De psychologie van totalitarisme*, 2022.